

TÜRK İŞ DÜNYASINDA İŞLETMELERİN
KURUMSAL SOSYAL SORUMLULUK UYGULAMALARINDA
EĞİTİM

ÖNSÖZ

Aralık 2014

İyi ve kaliteli bir yaşamın temelini iyi bir eğitim, yüksek beceriler, güzel ahlaki değerler ve bu bileşenlerin ortaya koyduğu üretime kadar gelir. Dolayısıyla, bugün küresel, ulusal ve yerelde yaşadığımız toplumsal ve ekonomik sorunların çözümünde eğitim büyük bir öneme sahiptir.

Küreselleşmiş dünyada iyi ve kaliteli yaşam için rekabet her geçtiğimiz saniye zorlaşmakta. "Türkiye'deki Kurumsal Sosyal Sorumluluk Uygulamalarında Eğitim Projeleri" başlıklı raporumuz ile bu rekabeti farklı bir açıdan değerlendirmek istedik.

Raporun birinci bölümünde 21. yüzyılda gerekli olan becerileri incelemeye çalıştık. İkinci bölümde ise iş dünyamızın KSS uygulamalarında eğitim projelerinin resmini çizmeyi hedefledik. Son bölümde ise iş dünyamıza yol gösterebilmek amacıyla iyi örnekleri ve önerileri paylaşmak istedik.

Raporun hazırlanmasında emeği geçen yönetim kurulu üyemiz Dr. Ceyhan Göcenoğlu'na, Doç. Dr. Emre Erdoğan'a ve Gökhan Yücel'e, araştırma verilerini derleyen dernek gönüllülerimiz Emircan Kürküt ve Dorukhan Demirebilek'e teşekkürlerimi sunarım.

Rapor hakkındaki geri bildirimlerinizi bizlere kssd@kssd.org e-posta adresi yoluyla ve uygun sosyal medya platformlarında #EGTKSS etiketiyle ulaştırabilirsiniz.

SERDAR DİNLER

Yönetim Kurulu Başkanı

Türkiye Kurumsal Sosyal Sorumluluk Derneği

BÖLÜM 1
21. YÜZYIL BECERİLERİ
GÖKHAN YÜCEL

Yeni dijital çağda iletişim ve haberleşmenin hızının hiç görülmediği kadar artması ile birlikte teknolojiye yaşanan yenilikler eğitimin bireylere kazandırmayı hedeflediği temel becerilerin yeniden tanımlanmasına yol açtı. Endüstri devrimi ve neredeyse eşzamanlı ortaya çıkmaya başlayarak tüm 20'inci yüzyıl boyunca gelişen ulus-devlet, tüketim/bilgi toplumu, sınıf, vatandaşlık, uzmanlaşma, planlama, özel sektör, sivil toplum kavramları sonraki dönemlerde eğitim tarihinde önemli roller üstlendi. Sanayileşme ile başlayan dönemde eğitim, toplumları ve toplumsal gelişim süreçlerini katı standartlar çerçevesinde, bir bakıma homojenleştirme yoluyla tasarlama işinde önemli bir role soyundu.

Basmakalıplaşmış ve günün ihtiyaçları karşılamaktan uzak çeşitli pedagojik yaklaşımlara dayalı 'benzeştirme', 'kaynaştırma' ve özellikle ülkemizde sıkça işittiğimiz 'fırsat eşitliği' kavramları, her ne şart altında olursa olsun gerek örgün gerekse yaygın eğitim kurumlarında bireyler arasında farklılıkları hesaba katmayarak, herkes için 'aynı' ve 'tek tip' kitlesel eğitim çözümlerini beraberinde getirdi. Okulların ve sınıfların fiziki şartları, okul türleri ve öğrenci-öğretmen ilişkileri bu çizgide şekillendi. Benzer yönelimler elbette 20. yüzyılın başından itibaren özellikle ideolojik takımları bulunan eğitim sistemlerinde yöneticilerin işini kolaylaştırdı. Toplumsal mühendislik ve dönüşüm projelerini hızlandırdı. Ancak sanayileşmenin ve tüketim toplumu bilincinin ön plana çıktığı modern dönem, aynı zamanda sınıfların, inanç-temelli grupların ve çeşitli çıkar/meslek gruplarının eğitim faaliyetlerine soyunmasına kapı araladı. Böylelikle devlet eliyle veya standartları devlet kontrolünde belirlenen, bilgiyi ve hiyerarşik otoriteyi kutsayan 'tek tipçi' eğitim modeli toplumun hemen her katmanında modern çağın alamet-i farikası oldu.

Bu dönemin en önemli kazanımları, eğitimin bir bütçe/plansızama kalemi, sosyo-ekonomik hareketlilik ve politika alanı ortaya çıkarmasıydı. Endüstri toplumlarının 'bilgi' aktarımını ön plana çıkardığı eğitim paradigmasında, öğrenme ve beceri benzeri pedagojik kavramlar arasındaki farklar bugünkü anlamda tam da berraklaşmamıştı. Onun için okullaşma ve eğitime erişim gibi istatistiksel sonuçlara etki edecek idari sistem ve nüfus politikalarına dönük değişkenler eğitim performansı ölçümünde mutlak belirleyici olarak kabul edildiler. Okullaşmanın öğrenme ile eşit olmadığı fikri geliştikçe eğitim sistemlerinin bürokratik işleyişini merkeze alan yaklaşımlar, yerlerini öğrenme iklimi ve değişik pedagojilerin ağır bastığı öğrenci merkezli yaklaşımlara terk etti. Böylelikle, günümüzde artık öğrencinin okula erişimi, sunulan her türlü fiziki imkan, maddi kaynak aktarımı ve istatistik göstergeler ile iyi veya kaliteli eğitim alması iki farklı şey olarak görülmeye başlandı.

Endüstri Devrimi sonrası toplumların modernleşme süreçlerinde eğitim ve öğretim

kurumları benzer biçimde kitlesel ve yukarıdan aşağıya kontrol edilen yaklaşımla sadece standart vatandaş yetiştirmek görevini üstlendi. Eğitim-öğretim kurumları toplumun ihtiyaç duyduğu istihdama dönük işgücünün sisteme kazandırılmasını önemli bir amaç olarak belirledi. Modern kelimesiyle tanımlanan öğretmenler, pedagojik yaklaşımlar, eğitim planlaması, müfredat seçimi, eğitim felsefesi, okul mimarisi, okul yönetimi ve liderliği anlayışı, öğrenci profili, eğitim-öğretim materyali hep bu köşeli eğitim anlayışının kurumsal ve düşünsel etkisi altında kaldı. Tüm bunlar yaşanırken, devletin son 150 yıllık tarihsel dönemde söz sahibi olduğu eğitim-vatandaşlık-üretim-tüketim ilişkilerini elinde bulunduran siyasi ve bürokratik erkler, özel sektör ve sivil toplum aktörleri bu erke giderek daha fazla ortak oldukça aşağıdan gelen talepleri ve işbirliği gereksinimini daha fazla dikkate almaya başladılar. Şirketler de kamu yararı adına halkla olan temaslarını arttırmak için hukukla belirlenmiş yasal çerçevede gözettikleri kar dürtülerini kimi zaman ikinci plana atabilme yeteneğini geliştirdiler. Toplumun çeşitli aktörlerini ve sektörlerini içeren geniş katılımı sosyal sorumluluk koalisyonları oluşturma eğilimlerini yukarıya taşıdılar. Kurumsal sosyal sorumluluk (KSS) süreçleri ile ar-ge faaliyetlerini, pazar araştırması süreçlerini, müşteri memnuniyeti ve alışkanlıklarını kar gütmeyen kamu faydasını gözeterek kendi bünyelerine entegre ettiler. Sonuçta gerek pazara girme, gerekse rekabet ve stratejik hedefleri doğrultusunda KSS süreçlerinin kurumsallaşması için çalıştılar. Eğitim bu girişimlerin en yoğun biçimde yaşandığı faaliyet alanlarından birisi olarak ortaya çıktı.

KSS kavramı bu arka planda sivil toplum ve özel sektör yardımıyla merkezi eğitim politikalarının sahadaki pratik karşılıklarına katkı sağladı. Mesleki eğitim, temel eğitim, okur-yazarlık, fiziki şartların iyileştirilmesi, kız çocuklarının okullaşması, özel eğitim ve benzeri birçok diğer konuda sıkça karşılaşılan sorunlar KSS projeleri ile ülkemizde son 25 yılda devlet-özel sektör-sivil toplum işbirliği çerçevesinde değerlendirildi. Son dönemde çeşitli ölçeklerde, pilot çalışmalarda, yerel, bölgesel ve ulusal projelerde pozitif ilerlemeler kaydedildi. KSS ortaklıkları, kamu sektörü, özel sektör ve sivil toplum arasındaki iş yapabilme, birbirinden öğrenebilme ve sosyalleşme altyapısını sürekli üstüne koyarak geliştirdi. KSS uygulamaları, özel sektör, üniversiteler, kamu sektörü ve sivil toplum arasındaki bilgi, tecrübe ve kaynak transferini kolaylaştıran bir platform özelliğine büründü. Ancak, daha önce kadar eğitim alanındaki KSS işbirlikleri ülkemizde belli kıstaslar, öncelikler ve süreçler etrafında yürütüldü. Eğitim-sektöründe KSS başlığı altında 19'uncu ve 20'inci yüzyılın şartlarında oluşan eski döneme ait ne varsa son 150 yıllık dönemin kuralları ve gerekleri yerine getirilerek gerçekleştirildi demek yanlış olmayacaktır.

Şimdi ise önümüzde yepyeni bir dönem var. Modern çağda tanımlanan aktör ve süreçlerin arasındaki ilişkiler yeniden gözden geçiriliyor. Eğitim alanındaki KSS proje ve ortaklıklarında bu yeni gözde trendleri görmezden gelmek oldukça

zor. 'Eski okul' ve 'yeni okul' arasındaki fark belirginleşiyor. 'Eski öğrenci' ve 'yeni öğrenci' profili arayışında ve yaşayışındaki değişiklikler ilk bakışta fark edilmektedir. Eğitim adına 19'uncu ve 20'inci yüzyılda yapılan her şey yenilenmek ve bugünün şartlarına uyarlanmak için gözden geçiriliyor. 20'inci yüzyıldaki görüntünün aksine, 21. yüzyıl pedagojisi yeni dijital çağın ihtiyaçlarını karşılamak için büyük ölçekli bir seferberliğe girişmiş durumdadır. Sosyal medyanın ortaya çıkışı, dijital öğrenme ve peş peşe çok aniden eğitimde dönüşüm gündeminin tepesine yerleşen birçok diğer teknolojik yenilik, bilgi ve standart temelli yaklaşımları kutsayan endüstri devrimi eğitim modelinin yerine, beceri ve kişiselleştirmeye/bireyselleştirmeye ve farklılaştırmaya dayalı, teknolojiyi öğrenmenin esasları arasına ilave eden, dijitalleşmeyi ve yeni medyayı öğrenme süreçlerine uyarlayan, veri-tabanlı politikalarla geliştirilen, sadece bilmekle kalmayıp bildiğini uyarlayabilme, nerede/nasıl kullanabilme farkındalığını kazandıran bir beceri paradigmasını herkese tanıtmış oldu. Bu dijital transformasyonun aynı zamanda içinde barındırdığı pedagojik formasyon itibarıyla yeni dönemin bir nebze sözcülüğünü de üstlenen bir okul işlevi görmektedir. Dijital dönüşüm hepimize sürekli bir şeyler öğretmektedir. İnsanlar, bireyler, kullanıcılar birbiriyle bağlandıkları miktarda öğrenmeye, öğretmeye, yaymaya ve paylaşmaya devam etmektedirler. Birçok eğitim teori ve modelinin çok ötesinde yakın-geçmişe damga vuran 'connectivism' (bağlantısalcılık) akımı bunun en güzel örneğidir.

21. yüzyıl pedagojisinde önemli görülen nokta, bireylere geleceğin işgücünü edindirmeye yönelik becerileri kazandırmayı amaçlayan, herkese aynı tip ve hızda eğitim anlayışının yerine bireylerin kişisel özelliklerine ve öğrenme hızlarına göre içerik/süreç hazırlığı ve öğrenciler arasındaki başarı farklılıklarını gözeterek bunları kapatmaya çalışan yaklaşımları üretmektir. Öğrenciler arasındaki başarı (achievement gap) ayrışmaları kadar, kültürel, dijital ve beceri farklılıklarının üstesinden gelime gayesi, yeni pedagojik yöntemlerde hedef olarak belirlendi. Son 5-6 yılda ortaya çıkan tüm eğitim trendleri bahsedilen farklılıkları kapamak üzere teknoloji destekli yaklaşımları içermektedir: tersyüz edilmiş sınıflar, harmanlanmış öğrenme, oyunlaştırma vs. Aynen STEM (Fen-Teknoloji-Mühendislik-Matematik) olarak bilinen yaklaşım da uygulamalı ve teorik temel becerileri kazandırmak için geliştirilmiş bir çerçevedir. Dünyanın birçok ülkesinde her seviyede uygulamalarına rastlamak mümkündür. STEM'e sanat başlığı (Arts) eklenerek STEAM yaklaşımını daha bütüncül bulan yeni bir akım ortaya çıkmaktadır.

21. yüzyıl pedagojisi, fırsat eşitliğinin (equality) evrensel standartlarla sınırlayıcı özelliklerine karşı dengeleyici önlemler almak adına eğitimde adalet (equity) olgusunu oldukça önemsemektedir. Herkese yönelik, eşitlikçi ve eğitim süreçlerine standart erişimi kutsayan güdülerle, tek tip/aynı çözümü getiren fırsat eşitliğine dayalı bir eğitim bakışı, 21. yüzyıl becerilerinin kişiselleştirmeye verdiği ağırlık

düşünüldüğünde eksik kalacaktır. 21. yüzyıl becerileri arasında girişimcilik, inovasyon ve medya okuryazarlığı olmazsa olmazlar olarak göze çarpmaktadır. Temeide 4C olarak kısaltılan takım çalışması (collaboration), yaratıcılık (creativity), iletişim (communication) ve eleştirel düşünce (critical thinking) 21. yüzyıl becerilerinin temelini oluşturmaktadır. 21. yüzyıl becerileri şeklinde anlatılan pedagojik içeriğiri/müfredatın, tek tipçi bir eğitim anlayışına cevap ve tepki olarak ortaya çıktığını hatırlarsak, sadece bu dört beceriyle kısıtlı ve onları zorla kabul ettirmeye uğraşan kendi doğasına aykırı standart bir 21. yüzyıl beceri seti dayatması düşünülemez. Dünyanın değişik okul sistemlerinde, asgari çerçeve göz önünde bulundurularak her ülke, bölge, eyalet, şehir, ilçe, okul ve sınıf kendi ihtiyaçları ve hedef kitlesi doğrultusunda öğrenciler için 21. yüzyıl becerilerini en dar ve geniş sekliyle tanımlamaya devam etmektedir. Diğer bir önemli husus ise bu becerilerin sürdürülebilir pedagojik bir dönüşüme uygunluğunu sağlamaktır. Dünyanın çeşitli yerlerinde yerel faktörler ve ihtiyaçlar göz önünde bulundurularak duygusal zekâ, sosyal farkındalık, dijital vatandaşlık, problem-çözme, veri okur-yazarlığı benzeri onlarca başlık 21. yüzyıl becerileri kategorisi altında ele alınmaktadır. Burada belirtmeden geçemeyeceğimiz diğer önemli bir nokta ise bilgiye dayalı eğitim anlayışında, 'eğitim şart' sloganlarının ardında aslında 'başarı şart' mesajının gizli olduğudur. İnovasyon ve girişimcilikle iç içe olan 21. yüzyıl becerileri temelli pedagojilerde ise 'başarısızlık şart' prensibine dayalı bir başarısızlık pedagojisinin doğuşundan bahsetmek abartı olmayacaktır.

Bugün dünyada küresel ölçekli iki araştırma eğitim sistemlerini doğrudan 21. yüzyıl becerileri ışığında değerlendirmektedir. Bunların ilki OECD'nin 3 yılda bir gerçekleştirdiği PISA'dır (Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı). 2000 yılından beri beş defa gerçekleştirilen değerlendirmenin sonucusu 65 ülkenin katılımıyla 2012 yılında o tarihe kadar yapılan Fen, Matematik ve Okuma Becerileri'nin yanı sıra, Yaratıcı Problem Çözme ve Finansal Okuryazarlık başlıklarını kapsayarak gerçekleştirildi. Türkiye beşincisi hariç ilk 4 başlıkta değerlendirmelerin tümüne katılmış ve ne yazık ki en üstteki 30 ülke arasında yer alamamıştır. Keza Pearson'un eğitim sistemlerini mercek altına aldığı Öğrenme Eğrisi (The Learning Curve) araştırması 30 ülkeyi 21. yüzyıl becerileri ışığında beş bölüme ayırmaktadır. Türkiye, 2014 yılında güncellenen araştırmada Sıili ve Yunanistan ile birlikte dördüncü eğitim liginde bulunmaktadır. Pearson'ın araştırması 8 adet 21. yüzyıl becerisi tanımlayarak ülkelerin eğitim performanslarını bu çerçevede ölçmüştür: liderlik, dijital okuryazarlık, iletişim, duygusal zekâ, girişimcilik, küresel vatandaşlık, problem çözme ve ekip çalışması. Şunu da unutmayalım, bugün ülkemizde iyi eğitim sistemi olarak adlandırılan Finlandiya ve Kore gibi ülkelerin bu payeleri kazanmasında tek faktör rol oynamıştır. O da PISA değerlendirmesidir. Lakin PISA'ya kadar ülkeler eğitim bütçeleri, öğrenci/öğretmen sayı ve oranları, kısaca fiziksel şartlara erişim kabiliyeti ile sıralanıyordu. PISA ve sonrasında Pearson'ın

Öğrenme Eğrisi araştırmaları öğrencilerin becerilerini ölçme ve değerlendirme kapasitesini geliştirerek sıralama ve başarı ölçütlerini yeniden tanımladılar. Kimi zaman görüldü ki becerili ve başarılı öğrencilerin yetiştirildiği okul sistemleri her zaman eğitime en fazla para harcayan yerler olamayabiliyor.

Aslında görülmektedir ki, dünyanın en iyi eğitim performansı gösteren tüm ülkelerinin başarılarını örneğin inovasyon, haberleşme, rekabetçilik gibi ilgili araştırmaları karşılaştırınca önümüze 'altın oran' benzeri mükemmel simetrik bir ilişki çıkmaktadır. Kısacası, dünyanın en iyi eğitim performansı gösteren ülkeleri aynı zamanda dünyanın inovasyona, girişimciliğe ve küresel rekabete en açık toplumlarıdır. Eğitim dinamikleri bu ülkelerde 'altın oran' ilişkisinin tanımladığı bir ekosistemin iyi işleyen ve görevini yapan dişlileri konumundadır. Eğitim sektörünün temel görevi ekosistemin diğer aktör ve süreçlerinden beslenerek onlara ihtiyaç duyduğu temel inovasyon, rekabetçilik ve girişimcilik konularında okuryazarlık ile uygulama becerilerini kazanmış iş ve beyin gücünü sağlamaktır. İyi eğitim performansı gösteren ülkelerdeki KSS projeleri bu türden sorumluluk paylaşımlarına dair bahsettiğimiz tabloyu rahatlıkla gözler önüne seren bir turnusol kâğıdı işlevi görmektedir.

Unutmayalım, bugün okula başlayacak çocukların %65'i daha icat edilmemiş işlerde çalışacaklar. Hep beraber çok yeni bir dünyaya doğru yol alıyoruz. Eğitim sistemleri ve kurumları, modern çağın ideal vatandaşından çok ideal girişimcilerinin, liderlerinin ve yenilikçilerinin peşinde koşmaktadır. Yenilik artımlı değil, aykırı (disruptive) seyirler izlemektedir. Çağımızın ve geleceğin öngörülen eğitim anlayışında, KSS uygulamalarının kullanıldığı, çoğulculuğa, ortak çalışmaya, uzmanlık/bilgi/tecrübe aktarımına ve güç birliğine dönük yöntemler gitgide önem kazanmaktadır. Devlet veya özel öğretim kurumlarındaki öğrencilerle beraber hayat boyu öğrenme döngüsü içinde yer alan tüm bireyler için eğitimde fiziki şartların iyileştirilmesi tek başına yeterli değildir. Öğretmenlerin mesleki gelişimleri, STEAM, teknoloji kullanımı hakkında özel-kamu ortaklıklarından istifade edilmesi, girişimcilik ile inovasyon becerilerinin yaygınlaştırılması ve sivil toplumun tecrübelerinden yararlanarak yenilenen 21. yüzyıl vatandaşlık anlayışının geliştirilmesi son derece önemlidir. Ülkeler ancak böylelikle çağa uygun küresel ve rekabetçi bir kalkınma modeline kavuşabilir.

BÖLÜM 2

TÜRKİYE'DEKİ KURUMSAL SOSYAL SORUMLULUK
UYGULAMALARINDA EĞİTİM PROJELERİ

DR. CEYHUN GÖCENOĞLU

Türkiye'de işletmeler tarafından uygulanan kurumsal sosyal sorumluluk proje ve uygulamalarında eğitim gündeme birçok kez alınmakta ve bu çalışmalar en ön sırada yer almaktadır. Ülkelerin ekonomik ve sosyal olarak kalkınması, daha rekabetçi ve daha inovatif olması için eğitim en önemli kriterlerden bir tanesidir. Bu nedenle işletmelerin de eğitime önem vermesi kaçınılmaz bir olgudur. İşletmelerin hazırladıkları KSS projelerinde eğitim konusu sadece tüketiciye erişim için araç olmaktan çıkıp mikro ölçekte şirketlerin ve makro ölçekte ülke eğitim ihtiyaçlarına yanıt verecek ölçüde değerlendirilmelidir.

İşletmeler tarafından eğitim başlığı altında desteklenen ve/veya uygulanan KSS projelerinin genel resmini çıkartarak, bu çıktıları ilgili diğer araştırmalar ile değerlendirerek işletmelere eğitim alanında odaklanabileceği KSS uygulamaları için bir yol haritası çizebilmeyi hedefliyoruz. Bu amaçla, Türkiye Kurumsal Sorumluluk Derneği ve kurumsalsosyal.com internet sitesi veri tabanındaki 134 eğitim içerikli KSS projesi 16 Haziran - 18 Temmuz tarihleri arasında Türkiye Kurumsal Sosyal Sorumluluk Derneği (KSS Türkiye) gönüllüleri tarafından sınıflandırılarak incelenmiştir.

Sınıflandırmamız coğrafi dağılım ve proje ortaklık yapısı, hedef kitle ve yaş grupları, son olarak da uygulama araçları ve içerik olmak üzere 3 temel alanda şekillenmiştir.

Coğrafi Dağılım ve Proje Ortaklık Yapısı

Çalışmamızda öncelikle projelerin ortaklık yapısı incelenmiştir. Milli Eğitim Bakanlığı %48'lik oranla - %8 il Milli Eğitim Müdürlüklerinin yer aldığı projelerde dahil edilmektedir - en ön sırada yer almaktadır. Sivil toplum kuruluşları ise %25'lik oranda ikinci sıradalar. Projelerin %20'inde ise herhangi bir ortağa rastlanmamıştır.

TÜSİAD-TODER girişimiyle hazırlanan "PISA 2012 Değerlendirmesi: Türkiye için Veriye Dayalı Eğitim Reformu Önerileri" raporu bölgesel örneklerle farklı bölgelere özgü yerel eğitim çözümleri ve reformlarının geliştirilmesi için gerekli bir veri tabanının ihtiyacını önermektedir. Türkiye'deki eğitim amaçlı KSS uygulamaları incelendiğinde projelerin %75'inin ulusal ölçekte gerçekleştiği, il ve ilçe bazında yapılan uygulamaların %16 olduğu gözlenmiştir. Bölgesel ve uluslararası projeler ise %7 ve %2 olarak sıralanmaktadır. Dolayısıyla proje alanlarının da çeşitlendirilmesi, bölgesel ihtiyaçlara yönelik olarak kurgulanması da işletmeler tarafından gözetilebilir.

KSS projelerini uygulayan şirketlerin mülkiyetiyle proje ortaklıkları arasındaki ilişkiye bakıldığında uygulayıcı şirketin ulusal ya da uluslararası olmasıyla proje

ortağı tercihi arasında bir ilişki olmadığı görülmüştür. Ulusal ve uluslararası şirketlerde Bakanlık sırasıyla %38 ve %44 oranlarıyla en önemli proje ortağıdır. Bunu %11'lik oranlarla Dernekler izlemektedir. Herhangi bir proje ortağıyla hareket etmeyenlerin oranı her iki grupta da %40 civarındadır. Bu açıdan arada önemli bir fark olmadığını söyleyebiliriz.

Bakanlık, hemen her proje alanında en önemli proje ortağı olarak görülmektedir. Ancak özellikle bina inşaatı, tefrişat, içerik sağlama gibi konularda ön plana çıkmaktadır. Şirketlerin özellikle burs verme gibi faaliyetler söz konusu olduğunda proje ortağı olmadan (%47) ya da derneklerle (%32) beraber hareket ettiği görülmektedir. Burs vermek söz konusu olduğunda Bakanlık şirketler için ortak olarak pek fazla görülmemektedir.

Proje içeriği açısından değerlendirildiğinde, matematik, çevre, trafik, teknoloji gibi konularda Bakanlık önde gelen proje ortağıdır. Öte yandan söz konusu iş becerileri olduğunda şirketler ya tek başlarına hareket etmekte (11/20) ya da derneklerle işbirliğine (5/11) gitmektedir. Keza okuma konusunda da Bakanlık önde gelen proje ortağı rolünü derneklerle (4/15) paylaşmaktadır. Bu konuda şirketlerin proje ortağı olmadan hareket etmeyi tercih ettikleri görülmektedir (10/15). Sağlık ilgi alanında da şirketler tek başlarına hareket etmeyi tercih etmektedir (7/15) ve Bakanlık geri planda kalmaktadır. İçerik geliştirilmesinde de kamu-özel sektör işbirliği de iyileştirme alanı olarak ortaya çıkmaktadır.

Hedef kitlesi öğrenciler olan KSS projeleri büyük çoğunlukla (%42) Bakanlık ile ortaklık kurarken, şirketlerin %42'si herhangi bir kurumla ortaklık kurmamaktadır. Hedef kitlesi kadınlar olan KSS projelerinde dernekler (3/9) ön plana çıkmaktadır. Bunun temel nedenlerinden biri okullarda öğrenciler ile yapılacak çalışmalarda resmi izinlerin gerekliliğidir.

Eğitim Seviyeleri

Hedef eğitim seviyeleri incelendiğinde projelerin çoğunlukla (84) ilkokulu hedef aldığı gözlemlenmektedir. Hayat boyu öğrenme (18) ve liseler (13) ikinci ve üçüncü sırayı paylaşmaktadır. Okul öncesi eğitim (9), üniversiteler (5), ortaokullar (3) ve meslek liseleri (3) ile resim tamamlanmaktadır. (Tablo 1)

Tablo 1

TÜSİAD-TODER raporu okul öncesi eğitime katılım, okul başarısına en kalıcı etkiyi yapan faktör olduğu belirtilmektedir. Ancak yukarıda görüldüğü üzere KSS uygulamaları arasında okul öncesi eğitim sadece %7'lik bir pay alabilmektedir.

Hedef kitle tercihinde ulusal ve uluslararası şirketler arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Her iki şirket profilinde de ilkokulu hedef kitle olarak tanımlayan projelerin oranı %60'ın üstündedir. Diğer hedef kitlelerde de ulusal ve uluslararası şirketlerin KSS projeleri eşit oranda yer almaktadır.

Yöntem olarak içerik sağlama, tefrisat, bina inşaatı, malzeme tedariki gibi yöntemlerde ilkokul öğrencileri ana hedef kitleyi oluşturmaktadır. Okul öncesi eğitim söz konusu olduğunda bina inşaatı (3), içerik sağlama (3) diğer hedef kitlelere kıyasla daha ön plana çıkmaktadır. Bu açıdan KSS faaliyetlerinin neredeyse

yöntemden bağımsız olarak ilkokul öğrencilerini hedeflediğini söyleyebiliriz.

İlgi alanlarına göre incelediğimizde ilkokulun genel olarak en fazla tercih edilen hedef kitle olmasını bir kenara bırakırsak Hayat Boyu Öğrenme İş Becerileri konusunda (4), lise iş becerileri (2) ve spor (3) konularında ve Meslek Lisesi de iş becerileri (3) ön plana çıkmaktadır. Diğer ilgi alanları daha çok ilkokul hedef kitlesine odaklanmıştır.

Coğrafi kapsam olarak ilkokul projeleri arasında bölge (8/94), il (10/94) ve ilçe (6/94) de ulusal programlar kadar (59/94) hedeflenmektedir. Diğer hedef kitlelere yönelik programların hemen hepsi ulusal düzeyde yürütülmektedir.

Öğrenciler proje faydalanıcılarının temel hedef kitlesi olarak ortaya konmaktadır. Projelerin faydalanıcıları arasında öğretmenler (%8) kadın (%9) ve engelliler (%6) de göz ardı edilmektedir. 10. Kalkınma planında öğretmenlik mesleği daha cazip hale getirilmesi hedeflenmekte, öğretmenlerin kişisel ve mesleki gelişimi sürekli teşvik eden bir yapı hedeflenmektedir. TÜSIAD-TÖDER raporunda "Öğretmen eğitimi ve seçimi; müfredat ve sınavlar kadar önemlidir" denilmektedir. Ancak işletmeler tarafından kurgulanan projelerin sadece %8'inin faydalanıcıları arasında öğretmenler yer almaktadır. Dolayısıyla öğretmenlerin profesyonel gelişimlerinin güçlendirilmesine yönelik KSS uygulamaları da kurgulanmalıdır.

Hem ulusal, hem de uluslararası şirketler hedef kitle olarak öğrencileri hedeflemektedir ve arada kayda değer bir fark bulunmamaktadır. Yöntem olarak kadınlara yönelik içerik sağlayan 5, burs veren 3 KSS programı bulunmaktadır. Engellilere burs veren 2, içerik sağlayan 2 program varken, öğretmenlere de içerik sağlayan 2 programın olması, KSS uygulamalarının hedef kitlelere göre yöntemsel farklılık taşımadığını göstermektedir.

Öğrencilere yönelik iş becerileri (15), çevre (14), okuma (14), sağlık (13), teknoloji ve trafik (8'er) KSS programı bulunmaktadır. Kadınlara yönelik KSS programlarından 3'ü okuma, 2'si iş becerileri ve 2'si de çevre olarak tanımlanmıştır. Öğretmenlere yönelik 3 programın 1'i teknoloji, 1'i iş becerileri ve 1'i de trafiktir.

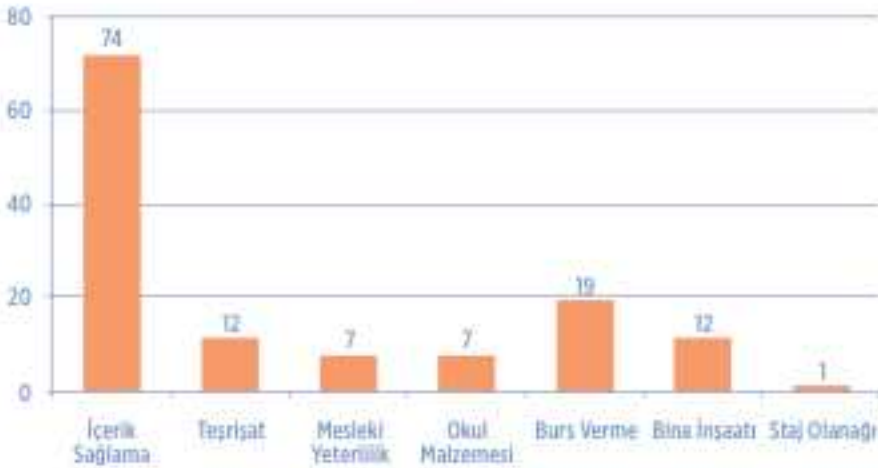
Öğrenciler haricindeki hedef kitlelere yönelik KSS programları ulusal boyuttayken, öğrencileri hedefleyen programlar arasında bölge (10), il (12) ve ilçe (8) düzeyinde kısmen yerleşmiş KSS uygulamaları bulunmaktadır.

Uygulama Araçları ve İçerik

10. Kalkınma Planı'nda nitelikli insan ve güçlü toplum için eğitim sistemi ile işgücü piyasası arasındaki uyumun önemi belirtmekte, bu sürecin güçlendirilmesi için iş yaşamının gerektirdiği beceri ve yetkinliklerin kazandırılmasının önemli bir araç olacağını ifade edilmektedir. SETAV tarafından hazırlanan **"Türkiye'nin İnsan Kaynağının Belirlenmesi"** başlıklı araştırma, işletmelerin oldukça büyük bir kısmının gelecekte nitelikli eleman bulmanın daha da zorlaşacağını ve nitelikli eleman bulma sıkıntısı içine düşeceklerini düşündüklerini ortaya koymaktadır. Dolayısıyla özel sektör hazırladığı KSS programlarında iş yaşamının gerektirdiği beceri ve yetkinlikler üzerine kurgular geliştirebilir. Ancak projelerin kurgusunda bu alana destek sağlayacak içerik 74 adet iken projelerin sadece 8'i mesleki yeterlilik (7) ve staj imkânı (1) sağlamaktadır. Bina inşaatı (12), tefrişat (12) ve malzeme (7) desteği %23 iken 19 işletme sosyal sorumluluk uygulaması olarak burs vermeyi tercih etmektedir. (Tablo 2)

Tablo 2

YÖNTEM

İşletmeler tarafından sunulan KSS amaçlı eğitim içerikleri de tamamlayıcı bir rol oynayabilir. Araştırmamız nitelikli iç gücünü hazırlayacak içeriklerin geliştirilmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır. Zira uygulanan projelerin sadece 20'si iş becerileri ile ilgiliyken okuryazarlık ile ilgili projeler (17), çevre projeleri (17), sağlık temelli çalışmalar (15), trafik (10), teknoloji (10), kültür ve sanat (9), spor (8) olarak sıralanmaktadır. Matematik ve bilim temelli projeler toplamda 4 adet ile son sıradadır. (Tablo 3)

PISA ölçümlerinde 2006 yılından beri fen alanında en üst düzey olan 6'ncı seviyede başarı gösteren öğrencilerimizin oranı %0'dır. Ekonomik kalkınmanın inovasyon ve teknolojik gelişme ile paralel olduğu düşünüldüğünde, KSS projelerinde fen, bilim ve matematik içeriğinin geliştirilmesi önemli bir gelişim ve fırsat alanı olarak ortaya çıkmaktadır.

Tablo 3

İLGİ ALANI

Uygulama Örnekleri

IBM Kid Smart Okul Öncesi Eğitim Programı, bir bilgisayarı barındıracak şekilde özel olarak tasarlanan, okul öncesi öğrenim ortamına uygun bilgisayar ve mobilya ünitesi, öğrencilerin kullanımı için eğitim içerikli bir yazılımı ve öğretmenler için ders kılavuzundan oluşan dörtlü bir settir. 2008 yılından beri Türkiye’de Milli Eğitim Bakanlığı Temel Eğitim Genel Müdürlüğü ile yapılan işbirliği ile 41 ilde, 425 okula toplam 673 set bağışlanmış, program öğretmen eğitimleri ile de desteklenmiştir. Eğitim içeriklerinin 3-6 yaş arasında okul öncesi eğitime katılan öğrencilerdeki bilgiyi kavrama, iletişim becerileri gibi temel yetkinliklerini güçlendirdiği araştırma ile de teyit edilmiştir.

Meslek Lisesi Memleket Meselesi Projesi, 2006-2013 yılları arasında Koç Holding, Milli Eğitim Bakanlığı ve Vehbi Koç Vakfı işbirliğinde ve 20 Koç Topluluğu Şirketinin desteği ile 81 ilde 264 okulda 8000 öğrenciye burs, staj, koçluk ve istihdam önceliği desteği verilerek uygulanmıştır. Öğrencilerin verilen burs desteği ve gönüllü meslek lisesi koçları ile uygulanan kişisel gelişim modülleri sayesinde öğrencilerin özgüvenlerinde artış ve aile ve arkadaşlarıyla ilişkilerinde iyileşme gözlenmiştir. Proje Yarışmaları sayesinde öğrencilerin sosyal konulara duyarlılık kazanmaları, problem çözme ve sorumluluk alma bilinci yükselmiştir. Zaman yönetimi, takım çalışması, proje geliştirme, iş etiği, girişimcilik, mülakat teknikleri konusunda alınan eğitim ve uygulamalar ile farkındalıkları artmıştır. İşyerinde aldıkları beceri eğitimi ile özgeçmişleri güçlendirilmiş ve istihdam edilebilirliklerinde artış görülmüştür.

Sonuç ve Öneriler

Yukarıdaki özet denebilecek bilgiler ışığında meydana çıkan sonuçlar KSS ortaklıklarının ve projelerinin temelinde dikkat etmesi gereken üç ana noktaya işaret etmektedir. Birincisi sosyal sorumluluk projeleri ve yatırımlarını çok daha bilinçli biçimde mevcut 21. yüzyıl becerileri temelli planlamak, yapılandırmak ve yaygınlaştırmaktır. Örneğin ‘21. Yüzyıl Becerileri Işığında Eğitim Sektöründe KSS Uygulamaları Kılavuzu’ başlıklı bir çalışma KSS aktörleri için yarar sağlayacaktır. Bu doğrultuda, vatandaşlık bilinci, ülkenin kalkınmasına yönelik kamu politikaları ve özel sektörün verimliliğini ileriye taşımak açısından 21. yüzyıl becerileri, pedagojisi ve beyin/işgücü arasındaki etkileşimin KSS izdüşümleri detaylıca irdelenmelidir. İkincisi 21. yüzyıl becerileri gibi evrenselleşmiş eğitim normlarını adı ne olursa olsun yerel/ulusal uygulamalarla aşırı kutsamadan, özünden uzaklaştırıp içerisini boşaltmadan Türkiye’ye özel KSS çözümleri düşünülmelidir.

Son olarak, nitelikli iş gücünün ve KSS uygulamalarının işletmelerin rekabet gücünü artıran olgular olduğu bilinmektedir. Araştırmamızda ortaya çıkan bir diğer sonuç da bu iki alanın işletmeler tarafından ortak bir şekilde değerlendirilmeleri gerekliliğidir. Eğitim alanındaki KSS uygulamalarının işletmeler tarafından daha stratejik olarak konumlamaları toplumsal ve ekonomik sorunların çözümüne destek sağlayacaktır.

Bu çerçevede önerilerimiz şunlardır:

- 1) KSS aktörlerini 21. yüzyıl becerileri konusunda sistematik olarak bilinçlendirmek,
- 2) Türkiye’de eğitim sektöründeki yapısal reform süreçlerinde sürdürülebilir beceri temelli yöntemlerin geliştirilmesi,
- 3) Millî Eğitim Bakanlığı’nın 21. Yüzyıl Strateji Belgesi’nin hazırlanması,
- 4) Kamu özel sektör işbirliğinin eğitim içeriklerinde hazırlanması,
- 5) Eğitim içeriklerinin tek boyutlu değil, fonksiyonel olarak planlanması,
- 6) Öğretmenlerin gelişimini destek verecek altyapıların kurulması.

Yazarlar Hakkında

Dr. Ceyhan Göcenoğlu; British Council, Vodafone ve Türk Telekom’da kamu-sivil toplum-özel sektör işbirlikleri konusunda projeler yönetmiştir. Birkbeck, Londra Üniversitesi’nde Kurumsal Yönetim ve Etik üzerine yüksek lisansını, Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi’nde de doktora derecesini tamamlamıştır. Halen IBM Türk Kurumsal Sosyal Sorumluluk Programları Müdürü ve Türkiye Kurumsal Sosyal Sorumluluk Derneği yönetim kurulu üyesi görevlerini yürütmektedir. HBR Türkiye Blog’unda sosyal sorumluluk konusunda yazılar yazmaktadır. (@gocenoglu)

Gökhan Yücel; Marmara, Essex, Oxford ve Harvard Üniversiteleri’nde medya, siyaset bilimi, kamu politikaları, dijital iletişim ve inovasyon eğitimi almıştır. 2009-2011 yılları arasında Millî Eğitim Bakanlığı’nda danışmanlık yaptı. Türkiye’nin en yaygın kullanılan Twitter eğitim etiketlerinden #EGT’nin oluşturulması sürecine katkıda bulundu. Küresel Eğitim Liderleri canlı yayınlarının moderatörlüğünü yürütmektedir (egtr.tumblr.com). 2012 yılında kurulduktan sonra dünyaca üne kavuşan dijital diploması araştırma platformu yenediploması.com’un direktörüdür. Digital Age ve Hürriyet Eğitim’de yeni dijital çağda diploması ve eğitim hakkında yazılar yazmaktadır. (@goyucl)

Bizi takip edin

www.facebook.com/TKSSD

www.twitter.com/csr_turkey

T (212) 533 65 32-1217

www.kssd.org